

Vergaderjaar 2000–2001

27 400 V

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2001

Nr. 80

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 5 juli 2001

Tijdens het overleg over de begrotingsbehandeling van Buitenlandse Zaken op 1 en 2 november 2000 zegde ik toe de Kamer een notitie te zullen sturen over het beleidskader voor de GMV-landen.

Na rijp beraad heb ik echter besloten geen verder uitgewerkt algemeen beleidskader op te stellen. De situatie in elk van de 18 GMV-landen is daarvoor te landenspecifiek. Wel is er een algemene checklist opgesteld met behulp van analysekaders van o.a. de Wereldbank en de Britten en op basis van ervaringen opgedaan in enkele GMV-landen met het uitvoeren van een analyse op het terrein van Goed Bestuur, Mensenrechten en Vredesopbouw. Hierbij zend ik u een kopie van deze checklist als bijlage.

In mijn brief van 27 oktober 2000 heb ik de Kamer geïnformeerd over de stand van zaken in de 18 GMV-landen. Ik zeg u toe dat ik u na het zomerreces en nog voor de begrotingsbehandeling van Buitenlandse Zaken 2002 een herziening zal sturen van de stand van zaken in de GMV-landen.

De Minister voor Ontwikkelingssamenwerking,
E. L. Herfkens

Een Checklist

** Goed bestuur*

Participatief Bestuur

Participatie is een vereiste voor goed bestuur. Participatie draagt bij aan de ontwikkeling van effectief beleid dat beter aansluit bij de behoeften van de bevolking. Participatie is tevens van belang voor adequate controle van de bevolking op het beleid en het handelen van overheid.

Volksvertegenwoordiging

- Zijn de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht gescheiden?
- Zijn er vrije en eerlijke verkiezingen?
- Is er een goed functionerend kiesregister?
- Is er een onafhankelijke kiescommissie?
- Beschikken politieke partijen/groeperingen over voldoende capaciteit?
- Beschikken burgers over voldoende informatie/capaciteit om politiek en bestuurlijk te participeren?
- Is informatie voor een ieder even toegankelijk (uitsluiting van bepaalde groepen)?
- Hoe functioneert het parlement?
- Wat wordt er gedaan «civic education»?

Maatschappelijk middenveld

- Zijn er effectieve mogelijkheden voor inspraak in overheidsbesluiten?
- Kan er bezwaar aangetekend worden tegen overheidsbesluiten (bijv. Ombudsman, nationale mensenrechtencommissie)?
- Zijn er maatschappelijke organisaties die bijdragen aan meer participatie van de bevolking in het bestuur?
- Zijn de wettelijke en politieke randvoorwaarden voldoende faciliterend voor ontplooiing van het maatschappelijk middenveld?
- Is er sprake van onafhankelijke media?
- Wat is het draagvlak van NGO's?

Vrouwen/Minderheden

- In hoeverre nemen vrouwen en minderheden (effectief) deel aan politiek, bestuur en besluitvorming?
- Welke economische, taalkundige, etnische en andere maatschappelijke barrières bestaan er voor participatie?

Decentralisatie/lokaal bestuur

- Is er sprake van een decentralisatiebeleid?
- Zijn er in verhouding meer taken gedecentraliseerd dan bevoegdheden en financiële middelen (deconcentratie/devolutie)?
- Hoe sluiten de verschillende overheidsniveaus op elkaar aan?
- Beschikken lokale overheden over voldoende (toegang tot) informatie en capaciteit?
- Welke rol spelen politieke processen en machtsstructuren in het decentralisatieproces/lokaal bestuur?

Transparant Bestuur

Transparantie en het afleggen van rekenschap bevordert de kwaliteit van het overheidsbeleid en de overheidsfinanciën en dragen bij aan de bestrijding van corruptie. Transparantie betekent de beschikbaarheid van meer informatie, zodat burgers (tevens civil society en private sector) betere keuzes kunnen maken en actiever kunnen participeren en controleren.

Voorlichting

- Is de beschikbare informatie over het overheidsbeleid en de overheidsfinanciën recent, volledig en toegankelijk voor allen?
- Zijn wetten en regelingen openbaar toegankelijk en voorzien van voldoende toelichting?
- Is onafhankelijk geproduceerde en kwalitatief goede statistische informatie voorhanden?
- Hoe zijn de vrijheid, de diversiteit, het bereik en de toegankelijkheid van de media?

Controle

- Houden rekenkamer, parlement, ombudsman en mensenrechtencommissie effectief en onafhankelijk toezicht op het overheidsbeleid, de overheidsfinanciën en het handelen van de overheid?
- Zijn rapporten van rijksbegroting en rekenkamer openbaar?
- Op welke wijze kan corruptie verminderd worden en zijn hiertoe al initiatieven ontplooid?
- Is het duidelijk in hoeverre vrouwen en minderheden baat hebben van overheidsinvesteringen en -dienstverlening?

Rechtmatig, Rechtszeker en Rechtvaardig Bestuur

Rechtmatigheid, rechtszekerheid en rechtvaardigheid bepalen in grote mate de kwaliteit van het overheidsbestuur. Voor goed bestuur is het van groot belang, dat er wetten en (formele en informele) regels bestaan die richting geven aan het openbare leven en die faciliterende randvoorwaarden vormen voor de sociale, politieke, economische en culturele ontwikkeling van allen.

Rechterlijke macht

- Heeft iedereen toegang tot recht (is het gerecht competent en non-discriminatoire, is informatie vrij beschikbaar, hoe hoog zijn de kosten)?
- Wat is de kwaliteit/capaciteit van de rechterlijke macht (OM, rechtbanken/rechters, advocatuur)?
- Is er sprake van onafhankelijke rechtsspraak, wat zijn de knelpunten?
- Overlappen traditionele, religieuze en formele rechtssystemen elkaar?
- Hoe is (de toegang tot) de rechtsbijstand voor burgers geregeld?

Politie en justitieel apparaat

- Hoe functioneren politie, veiligheidsdiensten en gevangeniswezen?
- Wordt er opgetreden tegen mensenrechtenschendingen?
- Hoe staat het met de kwaliteit en de naleving van wet- en regelgeving (m.n. burgerlijk recht, strafrecht en bestuursrecht)?

Effectief Bestuur

Effectief bestuur draagt bij aan de bestrijding van armoede. Doeltreffend overheidsgezag en doelmatige inzet van overheidsmiddelen in dialoog met de bevolking stimuleren de ontwikkeling van een land. Effectief bestuur is zeer nauw gerelateerd aan participatie, transparantie en rechtmatigheid. Bij het bevorderen van effectief bestuur staan capaciteitsversterking (kennis, expertise en vaardigheden) en institutionele ontwikkeling centraal.

Capaciteit/Institutionele ontwikkeling

- Hoe is de capaciteit en de kwaliteit van de centrale en lokale overheidssinstellingen (inclusief nationale bureaus voor statistiek en beleidsplanning, belastingdienst en kadaster)?
- Wat is de kwaliteit van de dienstverlening van de overheid, vindt er corruptie plaats?
- Zijn wet- en regelgeving en de politieke omgeving voldoende faciliterend om effectief te besturen?
- Wat is de kwaliteit van de rijksbegroting?
- Hoe is het financieel beheer van de overheid?
- Is er voldoende capaciteit voor het innen van belastingen
- Is er sprake van afnemende hulpafhankelijkheid?

Armoedebestrijding

- Voert de overheid een evenwichtig budget, inclusief militaire en sociale bestedingen?
- Maken wet- / regelgeving en instellingen een open, participatief en duurzaam economisch verkeer mogelijk?
- Is het gevoerde beleid gericht op vrouwen en minderheden?
- Hoe vindt herallocatie van middelen plaats (verdelingsbeleid), zijn er groepen die worden uitgesloten?
- Hoe is de financiële dienstverlening aan de particuliere sector?

** Bescherming en bevordering van mensenrechten*

- Zijn de belangrijkste VN-mensenrechtenverdragen (BUPO, ESOCUL, CAT, CERD, CEDAW, CRC) ondertekend en geratificeerd? Zijn er voorbehouden gemaakt die in strijd zijn met «purpose and spirit» van het verdrag?¹
- Werkt de overheid mee aan VN-toezichtsmechanismen (verdragscomité's) en VN speciale rapporteurs?¹
- Zijn er nationale toezichtsmechanismen zoals een nationale onafhankelijke mensenrechtencommissie en verschillende mensenrechtenngo's?
- Hoe staat het met de implementatie en naleving van mensenrechtennormen, met name t.a.v. van:
 - kwetsbare groepen, zoals b.v. minderheden, vrouwen, kinderen, inheemse volken
 - non-discriminatiebeginsel en tolerantie
 - vrijheid van meningsuiting
 - vrijheid van godsdienst en overtuiging
 - verbod op marteling en andere wrede en onmenselijke bestraffing
 - doodstraf (wetgeving en toepassing)
- Vindt vervolging plaats van daders van mensenrechtenschendingen?

¹ In het geval het een land betreft dat lid is van de Raad van Europa, geldt bij de eerste vragen tevens de vraag of men het EVRM heeft geratificeerd en hoe het met de implementatie daarvan is gesteld/ samenwerking RvE mechanismen.

- Hoe is de positie van mensenrechtenngo's en mensenrechten-activisten?
- Hoe wordt in het algemeen door de overheid omgegaan met economische, sociale en culturele rechten? Zijn er NGO's die zich met ESC-rechten bezighouden?
- Worden er initiatieven genomen op het gebied van mensenrechten-educatie?

* *Vredesopbouw*

Vredesopbouw is gerelateerd aan de vaak niet duidelijk te onderscheiden fasen van een conflict. Ruwweg kan een onderscheid gemaakt worden tussen drie soorten activiteiten:

- a. activiteiten gericht op het voorkomen van conflicten;
- b. activiteiten die tot doel hebben bij te dragen aan het oplossen van een conflict;
- c. interventies die beogen in een post-conflict situatie het fragiele vredesproces te consolideren.

Dit beleidsterrein is nog weinig ontwikkeld, hoewel verschillende activiteiten onder de noemer vredesopbouw kunnen worden gebracht. Te denken valt aan versterking van de lokale capaciteit om conflicten op een vreedzame wijze op te lossen, de rol van de media, conflictmanagement, het tegengaan van de proliferatie van kleine wapens.

In dit kader wordt ook aandacht geschonken aan de hervorming van de *security sector*. De *security sector* bestaat zowel uit organisaties die de bevoegdheid hebben om geweld te gebruiken of te verordonneren om de staat en haar burgers te beschermen als uit de civiele structuren die verantwoordelijk zijn voor het management van deze organisaties.

In de loop van najaar 2000 zal het beleidsveld vredesopbouw verder invulling en inkadering krijgen.